

САД БАЙТИ СУДМАНД

То забон омодаи гуфтор шуд,
Килки хомӯш аз пайи изҳор шуд.

* * *

Чун зи нӯти хомаҳо аз неку бад,
Ҳар чӣ ояд, рӯйи коғаз мечакад.

* * *

Коғази бечораҳолу безабон
Кай тавонад дастёзӣ бо касон.

* * *

Ҳам заминро ҳол бошад инчунин,
Ҳар чӣ корӣ, он бирӯяд аз замин.

* * *

Тухм ҷав бошад, намерӯяд зағир,
Гар қалил[1] додӣ, кучо гири касир[2].

* * *

Ҳар амалро хубтар анҷом ҳаст,
Фоилаш[3] гар пухтаву не хом ҳаст.

* * *

Давлате дорӣ, нагӯйӣ шукри он,
Берун ояд аз кафат он бегумон.

* * *

Бо тавонотар зи худ ҳаргиз маёз,
Сӯйи хони кас макун дастат дароз.
Бо заъифон низ зӯровар машав,
Байни зӯру нотавон довар машав

* * *

Гурба гарчи оқиз асту нотавон,
Ҳамчу шере мешавад аз ҳавли ҷон.

* * *

Ёри гулрухсор бошад зиштхӯ,
Хӯйи зишту рӯйи зеборо маҷӯ.

* * *

Ҳар чӣ кардӣ бо падар аз неку бад,
Бар ту аз фарзанд ҳам он мерасад.

* * *

То нагӯйӣ ҳарфи бад, бад нашнавӣ,

Як мағӯ, хоҳӣ, ки худ сад нашнавӣ.

* * *

Гар тавоно луқмаи бисёр хост,
Нотавонро пораи ноне равост.

* * *

Булҳавасро нафс чун раҳбар бувад,
Одамӣ не, балки навӣ хар бувад.

* * *

Қадри хусни гул кучо донад хазон,
Кай сиришк аз чашми беғам шуд равон.

* * *

Кай бувад шаҳ ҳамнишин дарвешро,
Кай раҳм аз гург дидӣ мешро.

* * *

Кай қаландар ғӯссаи молу манол
Дар ниҳодаш парваридӣ моҳу сол.

* * *

Он, ки аз боби сахо дам мезанад,
Гомҳо дар роҳи Ҳотам мезанад.

* * *

Кай саворе санг бардорад зи раҳ,
Кай тавоно пеши худ монад кулаҳ.

* * *

Кай бувад оғаҳ зи ҳоли дигарон,
Он, ки худ заҳмат надидӣ як замон.

* * *

Гар занеро нест меҳри модарӣ,
Дар вафдори-ш набвад боварӣ.

* * *

Духтаре расми ҳаёро кард гум,
Пеши чашми мардумӣ гардид шум.

* * *

Чашмаро оби равону сарду соф
Обурӯ бахшид мисли Кӯҳи Қоф.

* * *

Одамиро гар набошад сина пок,
Кай шавад дар дида чо, берун зи хок.

* * *

Ҳосили нахле, ки бошад нописанд,
Решаву бунёд з-он бояд фиканд.

* * *

Нахдро баргаш нишони зиндагист,
Мурғро нобудӣ аз паркандагист.

* * *

Чун дарахте, ки надорад шоҳу барг,
Кай ҳаросад аз самуму¹ аз тагарг²

* * *

Гарҷӣ оҳан сахт бошад беҳисоб,
Аз ҳарорат мисли ях мегардад об.

* * *

Дида гарчанде, ки бошад тезтар,
Хира гардад, равшаниро кам нигар.

* * *

Дар ҷавонӣ давлати пирӣ маҳоҳ,
Аз касон беҳуда пайгири маҳоҳ.

* * *

Аз хурӯшу тундӣ бошӣ пурҳазар,
Оби ҷӯй аз тезӣ шуд олудатар.

* * *

Қитъае фориғ бувад аз кишту кор,
Номи он набвад замин, бал шӯразор.

* * *

Шеърро илҳом бошад ҷону тан,
Кор н-ояд мурдаеро пираҳан

* * *

Шеъри беилҳом нони бенамак.
Ҳар чиро андоза бояд кам-камак.

* * *

Меҳр бар фарзанд чун афзунтар аст,
Хулқу атвораш зи бадҳо бадтар аст.

* * *

Бад мағӯ ҳаргиз, ки некӯ нашнави,
«Тухмӣ гар ҷав буд, гандум надравӣ».

* * *

Сар барои ҳоҷате пеши касон,

Хам кунӣ, иззат наёбӣ дар миён.

* * *

Одамизодӣ, зи одам зодаӣ,
Аз чӣ пеши чинси худ афтодаӣ.

* * *

Гар चुнин аст, з- одамӣ саг беҳтар аст,
Сарбаланду дар вафо болотар аст.

* * *

Худ раҳо кун аз ҳавои ман-манӣ
Чанд баҳри мадҳи худ ҳарфе занӣ.

* * *

Хешро медонӣ аз мо беҳтар,
Шарт набвад худнамоӣ дар назар.

* * *

Ханда гар берун наояд аз вучуд,
Хира созад табъро, аз он чӣ суд1?

* * *

Дӯст гарчанде, ки озорат диҳад,
Рӯзи сахтӣ даст дар корат диҳад.

* * *

Шонае аз хасм дорӣ гар ба сар,
Фона гардад он яқин рӯзи дигар.

* * *

Ё зи душман панҷаи раҳмат ба сар,
Дашна билохир шавад андар чигар.

* * *

Байни фарзандон маяфкан тухми кин,
Чумларо бо як назар, яксон бубин.

* * *

Ҳамчаворат мустаманд асту фақир,
Даст дорӣ, ҳар замонаш даст гир.

* * *

Аз каломи нарм ёбӣ обурӯй,
Бо дуруштӣ аз касон сӯҳбат маҷӯй.

* * *

Гар ҳалимӣ, сарбаландӣ ёри туст,
В-арна аз кин чумлагӣ бемори туст.

* * *

Дар ҷавонӣ ҷаҳди ту некӯтар аст,
Пирӣ ояд, ҳар амал дарди сар аст.

* * *

Гар баҳорон кишт сози бар замин,
Тирмаҳ ҳосил ба даст ояд яқин.

* * *

Донае гар кас фикандӣ зери хок,
Суди даҳчанд ояд аз он домони пок.

* * *

Чун яке бинҳод аз каф бар замин,
Сад шавад ҳосил аз ин ризқофарин.

* * *

Чун зи хоки тира одам шуд падид,
З-он ҷудоиро раво бар худ надид.

* * *

Одамӣ тифлу замин аст модараш,
Доимо андар канору дар бараш.

* * *

Мардуми бозорро шарму ҳаё,
Кам бувад шарму ҳаёе аз қазо,
Баҳри суди бешу баҳри як дирам
Бас дурӯғ гӯянд бо қавлу қасам.

* * *

Тифли саркаш хун кунад қалби падар,
Ҳамчу ангушти зиёда дарди сар.

* * *

Мӯза дар поят агар танг омадӣ,
Пойи луч гаштан куҷо нанг омадӣ.

* * *

Зан агар дар кӯчаву бозор шуд,
Шӯйро шармандагиҳо ёр шуд.

* * *

Гул агарчанде, ки дорад ранг сад,
Хуш набошад, бӯйи он гар бад бувад.

* * *

Гар кулаҳ андар сарат бошад калон,
Ё зи баҳри сар гузар, ё худ аз он.
Ҷомаро андоза дар бозор кун,

Танг бошад, аз харид инкор кун.

* * *

Пеш аз он ки ибтидо бинмой кор,
Ҳусну қубҳи кори дї дар ёд ор.

* * *

Хотири болида бошад ёри ту,
Нек охир мепазирад кори ту.

* * *

Бо зану фарзанд рози дил мағўй,
Фош гардад, мучибу манзил маҷўй.

* * *

Ҳамсафар варзида хоҳу некхўй,
Бо зи худ кам роҳ дар ғурбат маҷўй.

* * *

Сўҳбати атфолу унсоро махоҳ,
Маслаки Исову Мусоро махоҳ.

* * *

Гар надорї қуввати зўроварї,
Бигзар аз баҳри набарду доварї.

* * *

Файз меборад туро дар хонадон,
Гар бувад пайваста во дар хона хон.

* * *

Иззати меҳмон чу ҷон овар ба ҷой,
То туро Эзид гардад раҳнамой.

* * *

Гар ғизо олуда набвад бо ҳаром,
Ошт гардад дар вучуди мо тамом.

* * *

Ҳар касеро луқмааш бошад ҳалол,
Равшани қалб ёбад бемисол.

* * *

Тангдастї гарчї душворат бувад,
Тангии дил баҳри озорат бувад.

* * *

Аз аду роҳи итоат кофтї,
Хешро дар нестї дарёфтї.

* * *

Аҳли байти хешро бошӣ кафил,
Дӯстдори ҷумла шав аз таҳти дил.

* * *

Шоҳро мемонӣ андар хонадон,
Шаҳ адолатро бувад чун посбон.

* * *

«Гар касе дар тоату фармони туст,
Ҷумлагӣ уболи ӯ дар ҷони туст».

* * *

Дӯстдори аҳли байти хеш бош,
Мисли ҷӯпон посбони меш бош.

* * *

Одамиро сифлатабӣ кард хор,
Одамӣ шав, дар сарои рӯзгор.

* * *

Ҷумлагиро чун бародар мешумур,
То зи умри хеш ёбӣ сад ҳузур.

* * *

Душманат гар як бувад ёрат ҳазор,
З-он яке бинӣ табоҳӣ бешумор.

* * *

Гар бувад дар некӣ имконат каме,
Аз бадихо пурҳазар бошӣ ҳаме.

* * *

Дасти ёрӣ бар касон сози дароз,
Дасти Эзид сӯйи ту ояд фароз.

* * *

Бо ҳасад сози ба ҳар сӯе назар,
Худ ҳасадро монӣ дар хавфу хатар.

* * *

«Аз барои кайк пирохан масӯз»,
Дида аз баҳри тамаъ ҳар сӯ мадӯз.

* * *

Хешро аз ҷома гар сози қиёс,
Баркашӣ он ҷома, худ монӣ халос.

* * *

Марги душман хотират гар шод кард,

Сад дилеро мурданат обод кард.

* * *

Раҳнамое камтар аз худ ёфтӣ,
Дар нагунбахтӣ ҳаме биштофтӣ.

* * *

Дар ниҳодат гар надорӣ тухми нанг,
Дур аз майдон мешав бедиранг.

* * *

Худ барои хеш бинмо ҳар амал,
В-арна дар корат набошад чуз халал.

* * *

Тоатат ҳарчанд бошад беҳудуд,
Як гунаҳ онро табаҳ хоҳад намуд.

* * *

Хешро аз дигарон камтар бидон,
То фузун бинмоӣ дар чашми касон.

* * *

Хӯрда бошӣ мева аз боғи касон,
Аз барои дигарон нахле шинон.

* * *

Дона пошӣ дар замини дигарон,
Аз ту набвад ҳосилаш фасли хазон.

* * *

Байзаи каргас таги товус макун,
З-он наояд чӯҷаи товус бурун.

* * *

«Байза[4] аз зоғе бувад зулматсиришт»,
З-он бурун товус наояд дар биҳишт.*

* * *

«Гургро бо ноз ҳар кӣ парварад,
Оқибат сад меш аз ӯ медарад».

* * *

Нохалаф дар хонаат меҳмон шавад,
Раҳ мадеҳаш, садқаи эҳсон шавад.

* * *

Нохалаф кай менамояд аз ғурур
Фарқ ангишти сияхро аз булӯр.

* * *

Пеши ҳар кас ғайбати ёрон макун,
Ёрро бар хеш хасми чон макун.

* * *

Бадтарин душман шавад ёри куҳан,
Бад агар дар ғайби ӯ гӯи суҳан.

* * *

Гуфтани ҳарфе дурӯғ ояд зарур,
Бастани лабро заруртар мешумур.

* * *

Рӯза дорӣ аз тановули таъом,
Бишканад ин рӯзаат қубҳи[5] калом.

* * *

Нест ҳоҷат бар саворӣ, эй писар.
Раҳ агар кӯтаҳ бувад ҳам мухтасар,

* * *

«Рав, ба роҳи дур, бошад бехатар»,
Ҳам суҳан дар анҷуман гӯ мухтасар.

* * *

Саг наёбад луқма мешон медаррад,
Обурӯй аз серӣ арзон мехарад.

* * *

Бар маоше зан агар дорад ниёз,
Дар хиёнат даст бинмояд дароз.

* * *

Орзуи духтаре, ки шавҳар аст,
Ин таманно аз дигарҳо бехтар аст.

* * *

Сарбаландӣ мардро бахшад виқор,
Сархамиро пеши кас як сӯ гузор.

* * *

«Душмани чун пашшаро филе бидон»,
Ки зи шарри ӯ намеёбӣ амон.

* * *

Гар баҳима[6] лоғару бечон бувад,
Теғи қассоб аз гулӯяш нагзарад.

* * *

Бесамар бошад агар ёбад амон,

Шохи нахле аз газанди тифлакон.

* * *

Хӯша баҳри донааш саркӯб шуд,
«Шавқ чун саркӯб шуд, нохуб шуд».[7]

* * *

Аз рибо додан барои порахӯр
Бетараф бошӣ, намоӣ лошахӯр.

* * *

Бо рибохорон чу бошӣ ҳамнишин,
Обрӯ ҳаргиз наёбӣ баъд аз ин.

* * *

Порахӯр дорад чу оташ феъли бад,
Як нахоҳад додану сад меситад.

* * *

Кинаро дар дил агар дорӣ нигоҳ,
Аз дарун созад ду рӯятро сиёҳ,

* * *

Об шав, то шӯйӣ аз дил неку бад,
Не чу оташ, чун ҳама дунё хӯрад.

* * *

Ростӣ чӯю зи роҳи қач ҳазар,
Сарвро шуд ростӣ мучиби фар.

* * *

Гарчи дорӣ дида ҷуфту як забон,
Як бигӯю як нигар хурду калон.

* * *

Бо раёсат ҳамнишин бошӣ агар,
Зери полон оқибат гардӣ чу хар.

* * *

Гар зи роҳи маърифат дорӣ гузар,
Панди мо аз ёд бинмо сар ба сар.

* * *

Пеши ҳар бегона рози дил мағӯй,
Дар талоши ризқ осонӣ маҷуй.

* * *

Гар туро тадбир бошад раҳнамо,
Бо ту хушбахтист яксон доимо.

* * *

Чун баҳоим дар ғами хӯрдан мабош,
Андар ин раҳ кам намо саъю талош.

* * *

Луқмаи афзун кунад бемор тан,
Гом баҳри хӯрдани афзун мазан.

* * *

То тавонӣ дардро пӯшида дор,
То шифо бахшад туро парврдигор.

* * *

Дай агарчӣ тавъан ояд бар дарат,
Аз Ҳамал умед парвар дар барат.

* * *

Васро кӯтоҳӣ кардӣ арҷманд,
Будани пайваста набвад бегазанд.

* * *

Номи гул аз умри кӯтаҳ дар забон,
Вирд бошад дар ҳама рӯйи ҷаҳон.

* * *

Гар каломе ёфт андак ихтисор,
Бар калим овард нафъи бешумор.

* * *

Гарчӣ ёри калта бошад фитнаҷӯ,
Беҳ бувад аз хасми болову нақӯ.

* * *

Чун баҳоим[8] сер бошад гар зи каҳ,
Як бидонад зулмату ҳам нури маҳ.
Бад ҳамерӯяд зи асли бад мудом,
Ҳамнишинӣ бо бадон бошад ҳаром.

* * *

Гуфтам аз боби насиҳат бештар,
Гарчӣ гуфтандӣ бузургон пештар.
Гарчӣ неқӯтар бувад панди кӯҳан,
Меваи тар хуштар аст андар даҳан.
Ҳар каломе кӯҳна гардад, лек панд,
Ҷовидон мебошаду ҳам судманд.
«Панд гарчи талх бошад дар назар»,
Шаҳд гардад оқибат онро самар.

Гар насихат нашнавӣ андар миён,
Дар амон кай бошӣ аз суду зиён.

* * *

Гарчи дорӣ ҳарфу гуфтори асал,
Беш гӯйӣ, мустамеъ[9] бинад халал.

[1] Қалил-кам, андак (миқдори) хурд; муқобили кассир

[2] Кассир-бисёр, зиёд, фаровон, муқобили қалил

[3] Фоил-кунанда, омил, соҳиби ҳаракату кор.

1 Самум – боди гарм ва зарарнок боди сахт, тундбод.

2 Тагарг - жола

1 Суд – фоида, даромад

1 Ошт – мувофикати ғизо дар бадан

[4] Байза – тухми парранда

*Маъно аз Фирдавсӣ

[5] Қубҳ – зиштӣ, бадӣ

[6] Баҳима- ҳайвон

[7] Аз Лоиқ Шерали

[8] Баҳоим-лямъи баҳима, яъне ҳайвон

[9] Мустамеъ -шунаванда